

Uitreiking Prijs Stichting Antoine Faes

15 september 2022

Geachte leden van de Stichting Antoine Faes,
Geachte voorzitter, meneer Van den Bossche,
Geachte laureaten en familie,
Dames en heren,

Al vele jaren geniet ik het voorrecht om gouverneur te zijn van een **buitengewoon mooie en boeiende provincie**.

Een job die ook de kans geeft om tal van **interessante** en **verscheiden mensen, verenigingen** en **organisaties** te ontmoeten en (beter) te leren kennen.

Vaak, heel vaak stel ik dan vast dat onze provincie er één is van **toegewijde mensen**, van **werkers**, van **ondernemers**, van creatieve en pionierende **durvers**, **zieners, onderzoekers**.

Onze regio kan rekenen op tal van gedreven, creatieve, veelal geëngageerde mensen met een gezonde dosis eigenwaarde, pragmatisme, en bovendien, **mensen die excelleren** en dit in de meest uiteenlopende domeinen.

Dit geldt niet in het minst voor de **laureaten** van vanavond: Prof. Dr. **Sarah Lebeer**, Prof. Dr. **Jeroen Raes**, Dr. Ir. **Gwen Falony** en Dr. **Sara Vieira-Silva**. Ik kijk ernaar uit later vanavond bij te leren over jullie vakgebied en onderzoek.

Ik ben de Stichting Antoine Faes erg dankbaar dat het wetenschappers die zich toeleggen op **biomedisch wetenschappelijk onderzoek** met zoveel maatschappelijke relevantie ondersteunt met de **driejaarlijkse prijs "Antoine Faes"**.

Even dankbaar ben ik de Stichting voor hun vele **inspanningen** in de **luwte**.

Inspanningen waarbij jullie een reëel verschil maken voor de meest **menselijke** en **waardevolle projecten**.

Veel dank ook voor jullie zeer **gewaardeerde bijdrage** van 5000 EUR aan **Oekraïne 12-12**.

Als spreker kan ik geen meer deugddoende beloning bedenken.

Meest hartelijk dank ik voorzitter Alois Van den Bossche en leden van de Stichting voor dit hartverwarmende gebaar.

En net die combinatie maakt deze Stichting trouwens wel erg bijzonder: **bijdragen** aan de **toekomst** dankzij **investeringen** in **wetenschappelijk onderzoek**, maar evenzeer in de **noden** in onze regio.

Dames en heren,

Zelf kan ik de **luwte** evenzeer waarderen. Achter de schermen **mensen samenbrengen, verbinden**, en zo mee het **verschil kunnen maken** is dankbaar en de beste sleutel tot succes.

Gouverneurstaken zijn erg **divers**.

Niet in het minst tijdens de **Covid-crisis**: een crisis die door zijn aard, onvoorspelbaarheid, omvang, impact, steeds weer opduikende nieuwe onzekerheden, althans voor onze generatie, **zonder voorgaande** was.

En wat gold voor zowat alle continenten en landen van de wereld, was zeker ook voor België het geval: onze **noodplanning en crisisstructuren** waren er **niet, of minstens onvoldoende op voorzien**.

Voeg daar nog eens onze **complexe staatsstructuur** met een versnipperde bevoegdheidsverdeling en vooral uiteenlopende visies aan toe, dan zal het niet verbazen dat zeker het begin van de pandemie een periode van trial and error was.

Maar **trial and error** betekent ook **bijleren, bijsturen, lessen trekken**. De **immer wijzigende werkelijkheid** steeds beter leren lezen en er steeds adequater op reageren.

Is COVID-19 dan in zekere zin ook een **geschenk**? Wie een blik werpt op de cijfers, is allicht van oordeel dat deze vraag blijk geeft van **hoogst misplaatst cynisme**.

Sinds het uitbreken van de pandemie liepen maar liefst **4,5 miljoen mensen** een officieel vastgestelde en geregistreerde **Corona-besmetting** op.

Sommigen werden inmiddels meer dan één keer besmet, vele anderen zijn besmet geweest zonder het te weten.

135.500 van hen moesten worden opgenomen in het **ziekenhuis**.

Zo'n **10%** onder hen had **intensieve zorgen** nodig en werd al dan niet geïntubeerd.

Zeker tijdens pieken kreeg een aantal patiënten ook een ECMO-behandeling.

32.600 personen stierven door of met Covid.

Velen van hen zouden allicht nog hebben geleefd, mochten ze niet besmet en vervolgens ernstig ziek zijn geworden door het coronavirus.

En al vraagt het nog heel wat onderzoek: nu al staat vast dat behoorlijk veel personen die een of meer besmettingen doormaakten er mogelijks **hun leven lang de gevolgen** van zullen dragen...

Achter cijfers gaan **mensen schuil**, soms ook vrij jonge mensen.

En gezinnen, families, vrienden die vaak in een hartverscheurende context **afscheid moesten nemen** van een dierbare.

Deze cijfers zeggen bovendien niets over de **mentale en geestelijke impact** van het geregeld wijzigend pakket aan maatregelen dat sinds 13 maart 2020 werd genomen om de pandemie te beheren.

En al golden ze voor allen, niet iedereen was en voelde zich er in dezelfde mate door getroffen.

Frustratie, polarisatie en tanend vertrouwen in overheden en/of wantrouwen tussen overheden en/of experts was er het gevolg van.

Sommige sectoren –om de horecasector niet te noemen– voelden zich extra geïsoleerd ondanks de steunmaatregelen.

Essentiële sectoren als **onderwijs** en heel in het bijzonder ook de **zorg** verloren al te snel hun heldenstatus en kampen meer dan ooit met **uitstroom, personeelskrapte** en **niet-gevulde vacatures**.

In die mate dat velen zich afvragen waar al die mensen zijn.

Last but not least: van onze **lokale besturen** en hun **medewerkers** wordt verwacht dat ze crisis na crisis schokken en hun mensen opvangen en instaan voor menselijke dienst- en hulpverlening.

Van de ondersteuning en de oprichting van **test- en triagecentra, vaccinatiecentra**, de **inrichting** van hun **openbaar domein** met het oog op het vermijden van besmettingen, de concrete **handhaving** en/of invoering van **bijkomende covid-maatregelen, steun** aan wie in thuisisolatie of quarantaine zit, **toezicht** op wie zich niet houdt aan thuisisolatie – of quarantaineplicht, de **opvang** en **begeleiding** van **ontheemden** uit **Oekraïne**, ad hoc hulp en bijstand voor wie geconfronteerd wordt met **energiearmoede of armoede tout court...**

Uiteraard worden ze daarbij maximaal gesteund, maar toch: **Il faut le faire.**

Hoe, onder welke voorwaarden en wanneer kan **Covid** dan ook een **geschenk** zijn?

Covid dwong ons en de hele samenleving wereldwijd om onze **manier van werken én leven grondig om te gooien.**

Covid veranderde ook de wetenschappelijke wereld ingrijpend. **Kennis, data en informatie** over het **virus** werden **massaal** en **globaal** gedeeld. Wetenschappers van over de hele wereld werkten intenser dan ooit samen. Wat een **gedeeld streefdoel** van **wereldbelang**- en op **wereldschaal** vermag.

Trans- en multidisciplinair wetenschappelijk onderzoek brachten en brengen ons in een recordtempo **nieuwe vaccins** die ons beter beschermen tegen ziekenhuisopnames en vroegtijdig overlijden.

Betere **therapieën** en voor iedereen toegankelijke **diagnostica**, zoals sneltesten, werden in ijltempo ontwikkeld.

Geweldig allemaal, al mogen **wetenschappelijke en medische succesverhalen** ons niet blind maken voor toenemende **sceptis door fake news**, of **oprechte twijfel**. Ook de blik afwenden van de **wereldwijde ongelijke toegang** tot medische zorg, is geen optie.

De weg naar Global Health blijft helaas lang, te lang.

De pandemie en haar brede, alomvattende impact *boosterde* bovendien onze kennis en noodzakelijke inventiviteit in tal van andere wetenschapsdomeinen en disciplines: psychologie, sociologie, economie, recht, crisisbeheer... om er maar enkele te noemen.

Wie van ons was al echt vertrouwd met **biostatistiek** en een **exponentiële curve, virologie, epidemiologie, met PCR-tests**, het **Reproductiegetal**, de **Ct-waarde** en het **verband** ertussen?

Het belang van **social distancing, thuisisolatie** en **quarantaine, Nieuwe Variants of Concern?** Wie van ons kende het belang van **motivatie-onderzoek?**

De **leerwinst** die we **als persoon en samenleving** boekten en boeken, is en blijft m.i. **ongezien**.

En als ik prof. Dr. Peter Piot en velen van zijn collega's mag geloven, zal dat ook nodig zijn.

Volgens hem en vele anderen is Covid-19 slechts een generale repetitie van meer en mogelijk nog complexere uitbraken van infectieziekten.

Als **jurist** en **docent** was het buitengewoon boeiend dat we als samenleving weer **nadachten** en **debatteerden** over de **ware betekenis** van **fundamentele rechten** en **vrijheden** en de impact van de concrete context waarbinnen die worden beleefd.

Afstandsonderwijs, tele-thuiswerken, online-vergaderen waren uitdagend maar lieten toe om schoolachterstand te beperken, economische actief te blijven, via livestreamings van cultuur te genieten.

Toepassingen en mogelijkheden die er zijn om te blijven, bijv. om nodeloze lange buitenlandse reizen te vermijden, om kinderen op de vlucht voor oorlogsgeweld in de eigen taal te onderwijzen...

Last but not least is ook ontzettend veel aandacht besteed aan de **kwaliteit –of het gebrek daaraan-** van de **overheidscommunicatie** en de soms diffuse rolverdeling tussen experts, formele crisiscommunicatie en politieke communicatie.

Sommigen van u keren nu in gedachten mogelijk even terug naar de bijzondere PowerPoint over de exit-strategie.

Inmiddels onderkent iedereen het: het belang van communicatie tussen, maar ook door en over experts en de overheid, politici en crisisbeheerders én belangrijkste van al de **impact van echt goede, motiverende en verbindende communicatie** met en aan de bevolking, kan onmogelijk worden overschat.

Immers **wetenschappelijk goed onderbouwde, transparante, consistente, consequente, verbindende, waarachtige risicocommunicatie** draagt ontegensprekelijk bij tot een beter begrip, betere aanvaarding en een grotere 'compliance', met minder impact op welzijn en welbevinden.

Of nog, wie goed geïnformeerd is, het 'waarom' van de gevraagde inspanning blijft vatten en als rechtvaardig kan inschatten, raakt **intrinsiek gemotiveerd**, is beter in staat tot **zelfsturing**, ervaart **autonomie** en kan zich **beter aanpassen** aan de steeds wijzigende omstandigheden.

Ik kan me vergissen, maar in mijn beleving bestond en bestaat er als het ware een **breuklijn** tussen al diegenen die op de ene of de andere manier een **actieve rol** konden en moesten blijven spelen in de strijd tegen het virus c.q. het laten draaien van de samenleving: alle essentiële diensten: het ophalen en verwerken van vuilnis, logistiek, zorg in de breedste zin van het woord, onderwijs, sommige overheidsdiensten, crisisbeheerders...

én zij die de **wijzigende maatregelen do's and don'ts als het ware moesten ondergaan** zonder steeds de essentie ervan te vatten omwille van tegenstrijdigheden en niet steeds goede communicatie...

Dat moet en kan beter, in het bijzonder omwille van de **klimaat-, energie- en andere uitdagingen** waar we midden in staan.

Maar ondanks alles, ondanks de impact op autonomie en gebrek aan de best denkbare communicatie, bleken de **wendbaarheid en de veerkracht van eenieder** uitzonderlijk groot.

We kunnen elkaar en in het bijzonder de jongeren er nooit genoeg voor danken.

Iedereen, elke jongere, elke ouder, elk gezin, elke ondernemer, elke leerkracht, elk bestuur, elke crisisbeheerder, elke expert, elke zorgverstreker... moest steeds weer **creatief en flexibel omgaan met onzekerheden, soms angst en twijfel.**

Tot slot, en -zonder een en ander te willen idealiseren, want ook het middelengebruik, IFG en angst namen toe- we ontdekten weer met zijn allen **hoe kwetsbaar** we als mensen zijn, hoe belangrijk **zorg en zorgzaamheid** zijn. Of zoals Luuk Gruwez het mooi verwoordde: "Alleen wat weerloos is en eindigt, verdient een voortbestaan. Geen ding".

Het kan geen toeval zijn dat mensen weer de schoonheid herontdekten van de natuur in hun buurt, het belang van de korte keten, vakantie in eigen land, de waarde van literatuur.

Dames en heren,

Ik koos dit thema omdat we niet zozeer **leven in een tijdperk van verandering**, maar in **een verandering van tijdperk.**

We weten min of meer wat we achterlaten en – lieten. We weten ook dat het niet, dat het nooit meer wordt als voorheen.

Waar we heen gaan, hoe de wereld er in pakweg vijf jaar zal uitzien, kunnen we ons nog onvoldoende verbeelden, blijft alsnog diffuus.

Een wereld **die hopelijk klimaatrobuust, waterbestendig, bio-divers, weerbaar en meer sociaal rechtvaardig zal zijn**, een wereld waarin **world-overshoot-day** weer gewoon op 31 december valt en we niet al in het midden van het jaar alle hulpbronnen hebben opgebruikt die de aarde produceert en een min of meer **stabiele geopolitieke** context...

In die **delicate, riskante 'tussen-tijd'** zitten we nu. Hopelijk houden we het waardevolle en leerrijke van de strijd tegen de pandemie voldoende vast om die met zijn allen behoorlijk door te komen:

samenwerking, waarachtige communicatie, gerichte en duurzame steun met no-regretmaatregel, oog voor wat het leven, het samenleven waardevol en te leven waard maakt. Een leven waarbij ieder steeds ook oog heeft voor de impact van zijn of haar keuze op het welzijn van het algemeen, en de ander.

Laat me eindigen met een **slotpassage uit de Pest van Camus.**

De pest die ook symbool stond voor oorlog, en ik citeer: "maar intussen wist hij (dr. Rieux) dat deze kroniek niet de kroniek kon zijn van de definitieve overwinning, maar alleen de getuigenis van wat tegen het schrikbewind en zijn onvermoeibare wapen gedaan moest worden en ongetwijfeld nog gedaan zal worden door alle mensen die ondanks hun persoonlijk hevig verdriet toch weigeren plagen te accepteren en die moeite doen om genezers te worden omdat ze geen heiligen kunnen zijn".

Ik dank u.